

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
23/00277-2

Saksbehandler:
Hilde Silkoset

Dato:
30. juni 2023

Svar på høring - Kvinnehelseutvalgets NOU 2023:5 Den store forskjellen. Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse

Barneombudet viser til Kvinnehelseutvalgets NOU 2023:5 – Den store forskjellen. Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse.

Barneombudet skal spesielt følge med på at barns interesser blir ivaretatt i lovgivingen og at Norge overholder FNs barnekonvensjon. FNs barnekonvensjon gjelder fra barnet er født og frem til det er 18 år. Det samme gjelder for Barneombudet sitt mandat. Vårt høringssvar avgrensner seg derfor til utredningene som omfatter barn og unge fra fødsel til de er 18 år.

Helseperspektivet i barndommen som en del av livsløpet

Vi har merket oss at mandatet til utvalget ikke inkluderte helseperspektivet i barndommen, og at utvalget var bedt om å vurdere utfordringene relatert til kvinners helse først fra ungdomsalder frem til alderdom. Vi støtter utvalgets syn på at helse i et livsfaseperspektiv bør omhandle hele livsløpet og beslutningen om å inkludere barndommen i utredningen. Etter vårt syn vil helsestatus i barndommen legge mye av grunnlaget for helseutviklingen videre i livet, og barndommen er derfor en viktig del av kartleggingen av kvinners helse gjennom livet.

Barneombudet støtter de tiltakene som omhandler barn og unge mellom 0-18 år. Vi ønsker likevel å komme med innspill til utvidelse av enkelte tiltak og legge til tiltak vi mener bør inkluderes i utredningen.

Barneombudets innspill oppsummert:

- Vi savner barn og unges medvirkning i utredningen for å styrke kunnskapsgrunnlaget
- Tiltak 42 bør utvides med å presisere at oppfølging av mors helse under graviditet og etter fødsel vil bidra til at barnet også utvikler god psykisk helse
- Vi savner et tiltak om å styrke det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i skolen
- Vi savner et tiltak om å styrke pasientsikkerheten i behandlingstilbudet til barn og unge med kjønnskongruens
- Tiltak 35 bør utvides til å inkludere forskning på hvorfor psykiske helseplager rammer jenter og gutter ulikt i barne- og ungdomsalder.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Barn og unges medvirkning

Barneombudet savner medvirkning fra barn og unge i utvalgets arbeid. Barn og unge har rett til å bli hørt i handlinger og avgjørelser som berører dem både direkte og indirekte, jf. Grunnlovens § 104 og barnekonvensjonen artikkel 12. Dette omfatter retten til å medvirke både på individ- og systemnivå. Ved å involvere barn og unges meninger og lytte til deres forslag, vil områdene som belyses og tiltakene som foreslås ha bedre treffsikkerhet.

Barn og unge under 18 år utgjør ca. 1,2 millioner mennesker i Norge, noe som tilsvarer omtrent 22 prosent av befolkningen.¹ Deres tanker om utfordringer i helsetilbudet, og håndtering av kjønnsforskjeller og kjønnsperspektivet i helsetjenesten, særlig innenfor sin egen aldersgruppe, ville etter vår mening ha styrket kunnskapsgrunnlaget.

Tiltak 42: Sikre systematikk i arbeidet med å kartlegge og følge opp psykiske helseplager under graviditet og etter fødsel

En god relasjonstilknytning mellom mor og barn fra fødselen av legger grunnlaget for fremtidig emosjonell, relasjonell og sosial utvikling hos barnet. Hvis mor opplever psykiske plager etter fødsel, kan det påvirke den psykiske helsen til barnet negativt.²

Én av ti mødre har symptomer på depresjon i forbindelse med svangerskap og fødsel,³ og i internasjonal forskning settes fødselsdepresjon i direkte sammenheng med forekomst av depresjon hos tenåringer.⁴

Systematisk helsekartlegging hos mor, vil kunne fange opp begynnende skjevutvikling i barnets psykiske helse slik at en kan sette inn tiltak tidlig ved behov. Barneombudet mener derfor at tiltak 42 bør utvides med at oppfølging av mors psykiske helse under graviditet og etter fødsel, vil kunne bidra til utvikling av god psykisk helse også hos barnet.

Folkehelse og livsmestring

Vi savner et tiltak i utredningen som beskriver styrking av det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i skolen, inkludert at psykisk helse bør inngå som del av lærerutdanningen. Dette med tanke på det økende antallet unge som rapporterer om psykiske helseplager, og at nyere norske studier viser at andelen som rapporterer om mange psykiske plager er nesten tre ganger så høy blant jenter som blant gutter.⁵

Ungdommer vi har snakket med, etterlyser mer kunnskap om psykisk helse på skolen.⁶ I sin generelle kommentar om unge menneskers helse og utvikling understreker FNs barnekomité betydningen av at barn utvikler ferdigheter som å håndtere stress og konflikter, og at

---

¹ [Befolkning \(ssb.no\)](https://ssb.no), tabell 3- befolkningen fordelt på aldersgrupper, 1. januar

² WHO (2022): Recommendations on maternal and newborn care for a positive postnatal experience, s.83

³ <https://psykiskhelse.no/en-god-svangerskapsomsorg-gir-beskyttelse-livet-ut/>

⁴ Pawlby, S. (2009). Antenatal depression predicts depression in adolescent offspring: Prospective longitudinal community-based study. *Journal of Affective Disorders*, 113 (3), s.236-243

⁵ Rådet for psykisk helse (2022): Psykisk oppvekst, s. 38

⁶ Barneombudet (2022): "Hvem skal jeg snakke med nå?", s.25

myndighetene bør stimulere til dette gjennom utdanningen.⁷ Erfaringen våre fra arbeidet med rapporten «*Hvem skal jeg snakke med nå*», tydeliggjorde også betydningen av at folkehelse og livsmestring må innarbeides som et gjennomgående tema i skolen.⁸ Implementeringen må evalueres og følgeforskes.

For å sikre barn og unge like muligheter for oppfølging når de sliter med psykiske plager, bør psykisk helse inkluderes i lærerutdanningen og tematikken få økt prioritet i fagplaner og undervisning. Lærere må ha kunnskap om hva som fremmer psykisk helse slik at de kan bidra til å identifisere problemer tidlig og kontakte foreldre og hjelpeapparatet.⁹

I opptrappingsplanen for psykisk helse 2023-2033 skisserer regjeringen en plan for styrking av skolens arbeid med psykisk helse ved å få på plass en kompetansepakke om folkehelse og livsmestring, tilskudd til undervisningsressurser og forskning og evaluering av arbeid med psykisk helse i skolen.¹⁰

Pasientsikkerhet i behandlingstilbudet for barn og unge med kjønnsinkongruens

Statens undersøkelseskomisjon for helse -og omsorgstjenesten (Ukom) påpeker flere alvorlige forhold knyttet til pasientsikkerheten i tilbudet til barn og unge med kjønnsinkongruens.¹¹

Antall barn og unge som ønsker pubertetsutsettende og kjønnsbekreftende behandling har økt de senere årene og den største økningen er blant ungdommer som er registrert jente ved fødsel, men identifiserer seg som gutter.¹²

Barn og unge er ikke ferdig utviklet fysisk og kognitivt og behandlingen for kjønnsinkongruens kan i noen tilfeller være irreversibel. Dette skjerper kravet til pasientsikkerheten. Barneombudet har over tid påpekt viktigheten av at barn og unge får god og forsvarlig helsehjelp når de søker eller blir henvist til helsehjelp for kjønnsinkongruens og kjønnsdysfori og mener det er behov for å iverksette tiltak for å sikre forsvarlig helsehjelp til denne gruppen.

Tiltak 35: Prioritere forskning på psykiske lidelser

Forskning på psykiske lidelser bør inkludere forskning på hvorfor psykiske helseplager rammer jenter og gutter ulikt i barne- og ungdomsalder.

Kjønnsforskjeller i psykiske helseplager går i jenters disfavør, oppstår tidlig og etableres før ungdomsskolealder. For å forstå mer av hvordan kjønnsforskjeller i psykisk helse utvikler seg, er det behov for forskning fra barnealder av og å se på overgangen mellom barndom og ungdomstid.¹³

---

⁷ FNs barnekomité (Committee on the Rights of the Child) General comment nr. 4 Adolescent health and development in the context of the Convention on the Rights of the Child. CRC/GC/2003/4. (2003). (avsnitt 27 og 29).

⁸ Barneombudet (2022): "Hvem skal jeg snakke med nå?", s.25

⁹ Hovland, E. (2020). Elever trenger lærere med kunnskap om psykisk helse. *Spesialpedagogikk*, 2020 (2), s. 7

¹⁰ Meld. St. 23 (2022–2023), s.20

¹¹ Pasientsikkerhet for barn og unge med kjønnsinkongruens, Undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten mars 2023

¹² *ibid*

¹³ Rådet for psykisk helse (2022): *Psykisk oppvekst*, s. 46

Med vennlig hilsen

Ivar Stokkerei
fagsjef

Hilde Silkoset
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.